

TAPINAK YAHUDİLERİ

-FERİSİ DİNDARLIĞI-

EskiYeni Yayınları: 136

TAPINAK YAHUDİLERİ
-FERİSİ DİNDARLIĞI-

Rabia MERT

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
VADİ GRAFİK TASARIM VE REKLAMCILIK LTD. ŞTİ.
İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1
Yenimahalle/ANKARA • Tel: 0 312 395 85 71
(Sertifika No: 47479)

1. Baskı: Eylül 2022

ISBN: 978-625-7673-48-8

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

TAPINAK YAHUDİLERİ -FERİSİ DİNDARLIĞI-

Rabia MERT

Ankara 2022

Rabia MERT

Tokat/Turhal'da doğdu. 2004'te Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesini bitirdi. Aynı üniversitede başladığı Yüksek Lisansını "*Hanefî Mezhebi Fıkıh Kitaplarında Ehl-i Kitapla İlgili Hükümlerin Tablîli*" adlı teziyle 2011 yılında tamamladı. 2006 ila 2016 tarihleri arasında Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde görev yaptı. 2017 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesinde "*Tarihsel, Mitolojik ve Dini Bağlamda Kutsal Bir Mekân Olarak Kudüs*" isimli teziyle Doktorasını tamamladı ve Sinop Üniversitesi İlahiyat Fakültesine Dr. Öğretim Üyesi olarak atandı. Halen aynı fakültede görevine devam etmektedir.

Bu kitabı babama ve anneme ithaf ediyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	8
GİRİŞ	11

BİRİNCİ BÖLÜM

DİNDARLIĞIN MAHİYETİ VE FERİSİ DİNDARLIĞI

1.1. Dindarlık Kavramı ve Anlamı	21
1.2. Dindarlık Algısı	24
1.2.1. Dinlerde Dindarlık Algısı	24
1.2.2. Ferisilerde Dindarlık Algısı	28
1.3. Ferisi Dindarlığının Temel Özellikleri	34
1.3.1. Yasaya Bağlılık	36
1.3.2. Ritüellere Verilen Önem	39
1.3.3. Din Adamlarının Konumu	44
1.3.4. Ataların Gelenekleri	53
1.4. Ferisi Dindarlığına Yönelik Eleştiriler	57

İKİNCİ BÖLÜM

FERİSİLERİN KİMLİĞİ SORUNU VE TARİHÇESİ

2.1. Ferisi İsminin Kökeni ve Anlamı	67
2.2. Ferisilerin Kimliği Problemi	73
2.3. Ferisi Üstadları	84
2.3.1. Hile ve Şamay Ekolleri	88
2.4. Ferisi-Saduki Ayrışmaları	96
2.5. Ferisilerin Tarihi Süreçteki Varlığı	108
2.5.1. Ferisilerin Ortaya Çıktığı Dönemin Özellikleri	112
2.5.2. Haşmoniler Döneminde Ferisiler	121
2.5.3. Herodianlar Döneminde Ferisiler	132
2.6. Ferisiler ve Mesih İsa	139
2.6.1. Mesih İsa Döneminde Ferisiler	144
2.6.2. İncillerde Ferisiler	155
2.6.3. Mesih İsa Sonrası Ferisiler ve Havariler Arasındaki İlişkiler	170

2.6.4. Rabbani Literatürde Mesih İsa ve Hıristiyanlar -----	174
2.7. Rabbani Yahudiliğin Ortaya Çıkışında Ferisi Etkisi -----	179

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FERİSİLERİN İTİKADİ VE AMELİ GÖRÜŞLERİ

3.1. Ferisiliğin Peygamber Öğretileri İle İlişkisi-----	190
3.2. Kutsal Metin Temelinde Ferisi Görüşleri -----	195
3.2.1. Ferisilerin Tevrat Hakkındaki Görüşleri -----	195
3.2.2. Tanrı, Melek ve Şeytan İnançları-----	199
3.2.3. Kader ve Özgür İrade İnançları-----	202
3.2.4. Yeniden Diriliş İnançları -----	206
3.2.5. Mesih ve Yahudi Krallığı Anlayışları-----	211
3.3. Hukuk Temelinde Ferisi Görüşleri-----	215
3.3.1. Temizlik ve Kirlilik Kuralları (תְּהִרָוּת) -----	217
3.3.2. Yargılama Hukuku, Suçlar ve Cezalar (קְזִיָּוָה) -----	227
3.3.3. Aile Hukuku (בְּיָמֵינוּ) -----	240
3.3.4. Ferisilerin Ahlak Anlayışı-----	250
3.4. Tapınak Temelinde Ferisi Görüşleri -----	255
3.4.1. Süleyman Mabedi'ndeki Rollerini -----	256
3.4.2. İbadetlere Etkileri -----	259
3.5. Ferisilerin Sadukilerle Tartışma Konuları -----	279
3.5.1. Kutsal Metinlerin Yorumlanmasındaki Farklılıklara Dayanan Konular-----	286
3.5.2. Kutsal Metinlerde Hüküm Bulunmadığı Halde Hahamların Kabul Ettiği Konular-----	307
SONUÇ -----	315
DİPNOTLAR -----	322
KAYNAKLAR -----	323
DİZİN -----	331

ÖN SÖZ

Bismillahirrahmanirrahim

Ferisiler, günümüzde canlı bir ilginin konusu olmasa da Hz. İsa döneminde yaşayan etkili bir Yahudi mezhebi olması itibariyle araştırılmayı hak etmektedir. Bu anlamda Ferisilerin Hz. İsa ile ilişkileri ve tartışma konuları önem arz eder. Ayrıca Ferisiler, tarihi bilgilerde Tevrat'a ve peygamber öğretilerine inanan, Musa şeriatına bağlı ve bu bağlılığın bir tezahürü olarak tecelli eden dindarlıkları ile anılmışlardır. Böyle tanımlanmalarına karşın hem diğer Yahudi mezhepleri hem de Hıristiyanlar tarafından dini bozmakla itham edilmişlerdir. Gelişen tarihi süreç, Hz. İsa taraftarları ile Ferisilerin iki ayrı dine dönüşmesiyle sonuçlanmıştır. İlk bakışta çarmıh hadisesi ve Süleyman Mabedi'nin yıkılmasının Yahudiler ve Hıristiyanlar arasındaki kırılmada etkili olduğu anlaşılmaktadır. Bunun sonrasında ise Yahudilik, Ferisi öğretilerinin de etkisiyle Yasa'yı merkeze alan ve kurallardan oluşan bir dini anlayışı savunurken Hıristiyanlar Yasa'ya karşı bir tutum benimsemiş ve Mesih'i sevmek üzerine bir din inşa etmişlerdir. Bu sürecin nasıl yaşandığını anlamak ve Ferisilerin öne çıkan dindarlık özelliklerini açıklamak amacıyla bu çalışma yapılmıştır.

Bütün bunlarla birlikte günümüzde Ferisiliğe yönelik açıklamalar, genellikle dışarıdan bir bakış yansıtmakta olup kendi içlerinden ne olduklarını bildiren çok az bilgi vardır. Dolayısıyla onların kim olduğu ve neye inandıklarının kendi değerleri esas alınarak incelenmesi önem arz etmektedir. Lakin Mişna gibi Ferisilere ait kabul edilen birkaç eser dışında onların sahip olduğu dini anlayışa dair pek açık bilgiler bu-

lunamamaktadır. Yine de bu amaç doğrultusunda çalışma gerçekleştirilmiş olup Ferisilere sadece ikiyüzlülük ile eş anlamlı bir tanımlamanın dışından bakılarak bir şeyler söylemek istenmiştir. Bu doğrultuda öncelikle tarih sahnesine ne zaman çıktıklarından başlamak üzere gelişimleri incelenmiş, sonrasında ise kendilerine ait olduğu kabul edilen eserler vasıtasıyla Tevrat ve Sözlü Yasa merkezli inançlarından söz edilmiştir. Bunu yaparken Ferisi inançlarının bazı temel noktaları da ortaya çıkarılmıştır.

Bu çalışmamızın oluşmasında pek çok kimsenin farklı şekillerde katkıları oldu. Hassaten çalışmaya verdikleri destekten ötürü hocalarım Prof. Dr. Cengiz Batuk'a ile Prof. Dr. Mahmut Aydın'a ve çalışmaya katkı sağlayan Derya Mert'e yürekten teşekkür ederim. Gayret bizden, başarı Allah'tandır.

Rabia MERT
Sinop 2022